

MARIJAMPOLĖS REGIONO SOCIALINĖ EKONOMINĖ APŽVALGA

- ✓ ŽMOGIŠKIEJI RESURSAI
- ✓ VERSLAS
- ✓ INFRASTRUKTŪRA

ŽMOGIŠKIEJI RESURSAI

Gyventojų skaičius	Vidutinis DU	Nedarbo lygis	Aukštojo ir profesinio mokslo įstaigos
145 360	676 Eur	9,7 proc.	2
5,1 proc. šalies gyv.	Antras mažiausias tarp šalies regionų	Viršija šalies vidurkį	Marijampolės kolegija Marijampolės profesinio rengimo centras

Pagrindinis iššūkis su kuriuo susiduriama tiek regiono, tiek šalies mastu – *gyventojų skaičiaus* mažėjimas. Marijampolės regione gyvenančių gyventojų dalis smuktelėjo nuo 5,4 proc. 2008 m. iki 5,1 proc. 2017 m. Per dešimtmetį gyventojų regione mažėjo vidutiniškai po 1,7 proc. (apie 3000 gyv.) kasmet. Neigiamą regiono populiacijos augimo rodiklį daugiausia lėmė migracija.

Marijampolės regiono *darbo jėga* 2016 m. – 66,3 tūkst. gyv. Didžioji dalis visų Marijampolės regiono užimtųjų dirbo paslaugų sektoriuje (55,1 proc.), 23,1 proc. žemės ūkyje ir miškininkystėje, 15,7 proc. pramonėje, 6,1 proc. statyboje. Per paskutinius penkerius metus užimtų gyventojų dalis sumažėjo pramonės sektoriuje (nuo 19,7 proc. 2012 m. iki 15,7 proc. 2016 m.), o didėjo statybų sektoriuje (nuo 3,7 proc. 2012 m. iki 6,1 proc. 2016 m.) ir nežymiai žemės ūkyje bei miškininkystėje bei paslaugų sektoriuje.

Marijampolės regione 2017 m. *nedarbo lygis* (9,7 proc.) yra aukštesnis nei šalies vidurkis (8,5 proc.). Mažiausias nedarbo lygis yra Marijampolės savivaldybėje (8,3 proc.), didžiausias Kalvarijos (14,8 proc.) ir Kazlų Rūdos (12,0 proc.) savivaldybėse. Daugiausiai bedarbių pagal darbinę veiklą yra paslaugų ir pramonės srityse. Visgi lyginant su šalies vidurkiu bedarbių procentas paslaugų srityje Marijampolės regione yra mažesnis. Bedarbių dalis regione šalies vidurkio nesiekia ir statybos srityje, o viršija žemės ūkio, medžioklės ir miškininkystės bei pramonės srityse.

Daugiausiai bedarbių yra 45–59 m. amžiaus grupėje (4243 gyv., t. y. 48 proc. visų bedarbių), mažiausiai 25–39 m. amžiaus grupėje – 2352 gyv. t. y. 24 proc. visų bedarbių. Daugiausiai bedarbių turi vidurinį išsilavinimą. Aukštąjį išsilavinimą turinčių bedarbių dalis regione yra dvigubai mažesnė nei šalies vidurkis (MR – 4,6 proc., LT – 10,1 proc.). Tam įtakos turi ir tai, jog Marijampolės regione aukštąjį išsilavinimą turinčių darbingo amžiaus gyventojų dalis (24,2 proc.) ženkliai mažesnė nei šalies vidurkis (39,7 proc.).

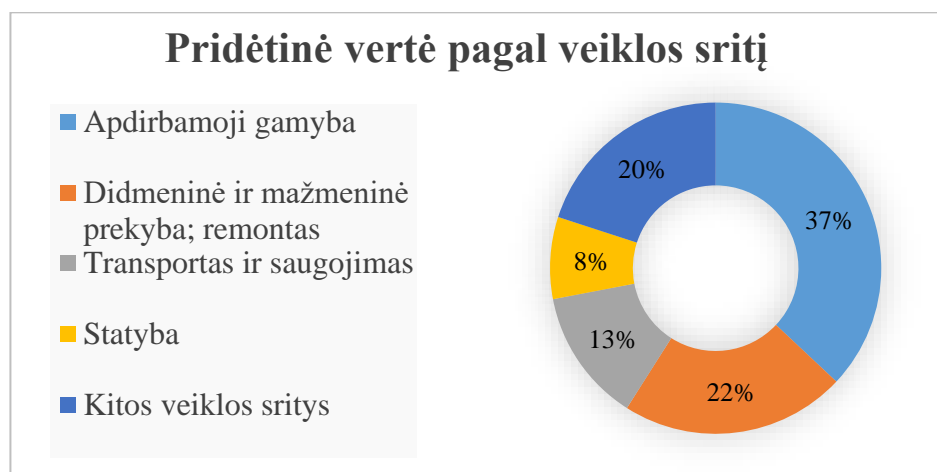
2017 m. Marijampolės regione vidutinis darbo užmokestis (676 eurai) buvo vienas mažiausių šalyje (9-ta vieta iš 10-ties Lietuvos regionų) ir sudarė 81 proc. šalies vidutinio darbo užmokesčio (830 eurų). Žemi darbo jėgos apmokėjimo kaštai yra privalumas pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas, tačiau sąlygoja mažą gyventojų perkamąją galią ir socialinę atskirtį. Todėl skatinant regiono plėtrą svarbu regione orientotis į sukuriamą didesnę pridėtinę vertę.

Marijampolės regione aukštąjį išsilavinimą turinčių darbingo amžiaus gyventojų dalis (24,2 proc.) ženkliai mažesnė nei šalies vidurkis (39,7 proc.). Marijampolės regione aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą teikia Marijampolės kolegija. Regione veikia vienas didžiausių Lietuvoje profesinio rengimo centrų – Marijampolės profesinio rengimo centras. Jame įkurti 2 sektoriai praktinio mokymo centrai: žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės bei transporto ir sandėliavimo. Bendras šiose švietimo įstaigose besimokančių asmenų skaičius 2016 m. – 1565. Priimamų mokinių skaičius į profesinio rengimo centrą didėja.

VERSLAS

Marijampolės regiono bendrasis vidaus produktas (BVP) 2015 m. siekė 1,1 mlrd. eurų ir sudarė 3,2 proc. viso šalies BVP. Regione aiški koncentracija į keletą sektorių: maisto pramonę, medienos pramonę, žemės ūkį ir miškininkystę. Taip pat regione gerai išvystytos transporto paslaugos ir transporto sektorių aptarnaujančios veiklos bei metalo apdirbimo pramonė. Daugiausia bendrosios pridėtinės vertės sukurta apdirbamosios gamybos (37 proc.) ir didmeninės bei mažmeninės prekybos; remonto (22 proc.), transporto ir saugojimo (13 proc.) sektoriuose. Marijampolės regione vyrauja santykinai žemą pridėtinę vertę kuriantys sektoriai – regione sukuriama pridėtinė vertė sudaro tik 3 proc. šalyje sukuriamos pridėtinės vertės.

Didžiausios regiono verslo įmonės pagal 2016 m. pardavimo pajamas buvo maisto, medienos, didmeninės ir mažmeninės prekybos sektoriuose veikiančios įmonės: UAB „Marijampolės pieno konservai“ (99 325 tūkst. eurų; pagrindinė veikla – maisto pramonė), UAB „Juodeliai“ (35 780 tūkst. eurų; pagrindinė veikla – mediena), UAB „Gulbelė“ (29 415 tūkst. eurų; pagrindinė veikla – didmeninė ir mažmeninė prekyba), UAB „Mantinga“ (22 508 tūkst. eurų; pagrindinė veikla – maisto pramonė), UAB „ICECO žuvis“ (21 908 tūkst. eurų; pagrindinė veikla – maisto pramonė).

Marijampolės regione sukuriama net 11 proc. šalies bendrosios žemės ūkio produkcijos (4-ta vieta šalies mastu) – dominuoja augalininkystės produkcija. Šakių rajono savivaldybė pasižymi didele žemės ūkio specializacija. Savivaldybėje sukuriama virš 3 proc. šalies produkcijos. Savivaldybė patenka į derlingiausių žemių teritorijos pakraštį, kuri yra išsidėsčiusi vidurio-pietų Lietuvoje.

Marijampolės regionui tenkančių tiesioginių užsienio investicijų (TUI) dalis 2015 m. sudarė apie 140,7 mln. eurų. Tai yra apie 1,0 proc. visų TUI Lietuvoje. Kazlų Rūdos (71 proc.) ir Marijampolės (17 proc.) savivaldybėms teko beveik 90 proc. regiono TUI. Nors TUI augimas Marijampolės regione per penkerius metus viršijo šalies vidurkį, tačiau santykinai mažos investicijų apimtys lemia, jog pagal tiesioginių užsienio

investicijų srautą Marijampolės regionas yra 8-as iš 10-ies Lietuvos regionų. 2017 m. Marijampolės LEZ pradėjus investuoti Danijos kapitalo įmonei „Dovista“, tikėtinas ženklėsnis TUI augimas regione.

Lietuviškos kilmės prekių *eksportas* iš Marijampolės regiono 2016 m. sudarė 3,1 proc. viso lietuviškų prekių eksporto. 2015 m. lietuviškos kilmės prekių eksportas iš Marijampolės regiono smuko net 13 proc. Tai didžiausias nuosmukis nuo 2009 m. Regiono maisto, medienos, metalo apdirbimo įmonės eksportuoja gaminamą produkciją Vakarų ir Rytų kryptimis (į Vakarų Europos, Azijos, Afrikos, Lotynų Amerikos šalis). Didžiausią dalį regiono užsienyje parduodamos produkcijos sudaro pieno ir pieno produktų eksportas. Jo dalis 2015 m. sudarė 19,5 proc. viso regiono eksporto, bet palyginti su 2014 m. sumažėjo net 40 proc. Šį pieno ir pieno produktų eksporto sumažėjimą lėmė Rusijos embargas maisto produktų importui. 2015 m. gana reikšmingą eksporto dalį sudarė medienos dirbiniai, baldai ir patalynės reikmenys, bei gaminiai iš javų, miltų, krakmolo ir pieno (atitinkamai – 14,6 proc., 12,8 proc. ir 8,7 proc.).

Pagrindinė eksporto rinka Marijampolės regione pagamintai produkcijai yra ES, kur parduodama 78,2 proc. užsienio rinkoms skirtos produkcijos. Iš visų ES šalių, 2015 m. daugiausia eksportuota į Vokietiją (84,3 mln. eurų arba 24,3 proc.) ir Lenkiją (54 mln. eurų arba 15,6 proc.). Į Baltijos šalis nukeliavo 8,8 proc. Marijampolės regione pagamintos produkcijos. Didžiausios įmonės eksportuotojos regione: UAB „Marijampolės pieno konservai“, UAB „Juodeliai“, UAB „Mantinga“.

Regionė veikiančių *mažų ir vidutinių įmonių* skaičius 2017 m. sudarė tik 2,8 proc. visų Lietuvos veikiančių mažų ir vidutinių įmonių. Regionė pastebimas lėtesnis nei bendrai šalyje naujų įmonių steigimasis. Daugiausia naujų mažų ir vidutinių įmonių 2016 m. buvo įsteigta Marijampolės savivaldybėje (95 įmonės), tai sudarė 49 proc. visų naujai regione įsteigtų mažų ir vidutinių įmonių. Kitose savivaldybėse šie rodikliai buvo mažesni. Kazlų Rūdos sav. įregistruota 16 mažų ir vidutinių įmonių arba 8,2 proc. nuo regiono rodiklio, Kalvarijos sav. – 11 mažų ir vidutinių įmonių arba 5,7 proc. nuo regiono rodiklio. Verslumo lygis, vertinant pagal 1000 gyventojų tenkančių mažų ir vidutinių įmonių skaičių, Marijampolės regione yra vienas žemiausių Lietuvoje. 2017 m. pradžioje 1000 Lietuvos gyventojų vidutiniškai teko 29,1 veikiančios mažos ir vidutinės įmonės, o 1000 Marijampolės regiono gyventojų tik 15,7 tokių įmonių (mažiausia Kalvarijos sav. – 9,1; daugiausia Marijampolės sav. – 22,1.). Pagal šį rodiklį Marijampolės regionas buvo 9-tas iš 10-ies regionų.

INFRASTRUKTŪRA

Marijampolės regionas turi gerai išplėtotą automobilių kelių tinklą, teritoriją kerta svarbios automagistralės: A7 – Marijampolė–Kybartai, A16 – Marijampolė–Prienai–Vilnius, A5 – Kaunas–Marijampolė–Kalvarija, tarptautinė magistralė E67 – „Via Baltica“.

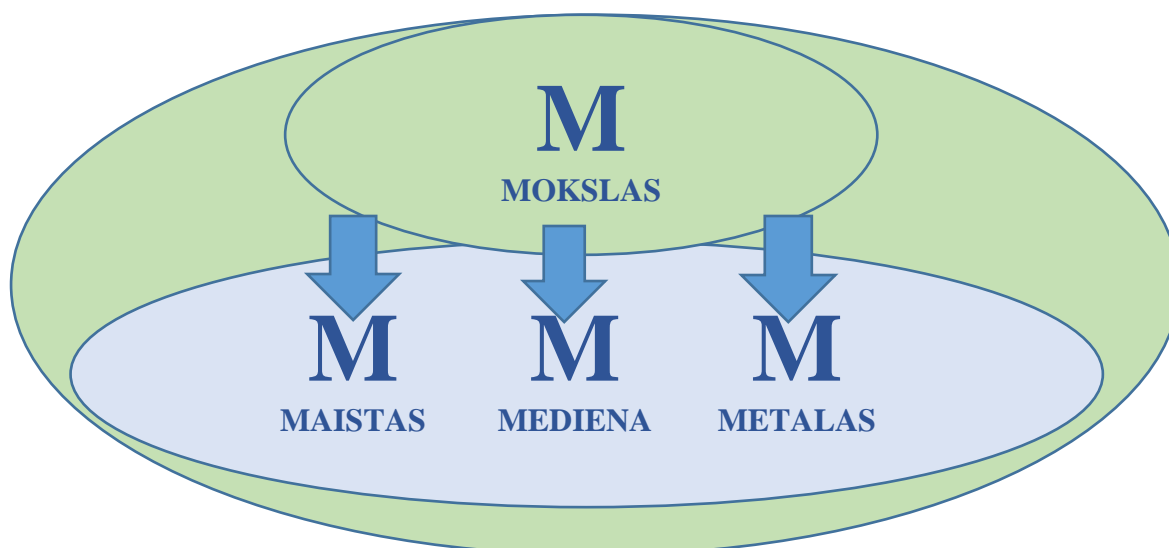
Geležinkelių sistema Marijampolės regione yra gana gerai išvystyta, lyginant su regionais geležinkelių tankis regione yra didesnis. Naujų galimybių logistikos ir sandėliavimo veiklų plėtrai regione suteikia 2015 m. nutiesta „Rail-Baltica“ geležinkelio trasa.

Marijampolės savivaldybėje greta strategiškai svarbių objektų – tarptautinės svarbos magistralės „Via Baltica“ ir geležinkelio „Rail Baltica“ įsikūrusi laisvoji ekonominė zona „Baltic FEZ“, kurioje sukurta verslui reikalinga infrastruktūra. 2017 m. LEZ pradėjo kurtis strateginis investuotojas Danijos kapitalo įmonė „Dovista“. Įmonė per artimiausius 10 metų Marijampolės LEZ planuoja investuoti per 100 mln. Eur ir sukurti apie 1 000 darbo vietų. Tai būtų viena didžiausių užsienio investicijų Lietuvoje į apdirbamąją pramonę per pastaruosius du dešimtmečius.

(Apžvalga parengta naudojant Statistikos departamento, Lietuvos darbo biržos, VŠĮ „Versli Lietuva“, „Investuok Lietuvoje, Mosta, UAB „Strategy Labs“ Marijampolės apskrities ekonominės specializacijos apžvalgos, UAB „Verslo žinios“ duomenis)

MARIJAMPOLĒS REGIONO SPECIALIZACIJOS KRYPTYS

Maistas_Mediena_Metalas

Priemonės:

- Naujo produkto kūrimas, apjungiant specializacijoje dalyvaujančius sektorius.
- Regioninio Zanavykų verslo klasterio Šakių rajone kūrimas, kurio pagrindinės kryptys – maisto perdirbimas ir medienos (įskaitant baldus) verslas.
Šakių rajono savivaldybėje šiomis kryptimis orientuoti ekonominio augimo centrai galėtų būti Šakiuose, Gelgaudiškyje, Liepalotuose, Sintautuose ir Kudirkos Naumiestyje.
- Vietos plėtros fondo savivaldybėms įkūrimas, kuriant bendras grandines mokslo, medienos, metalo ir maisto apdirbimo srityse. Savivaldybių jungimasis tarpusavyje apjungiant resursus. Teritorinių klasterių kūrimo skatinimas.

Mokslas

Siekiant plėtoti maisto, medienos, metalo sritis Marijampolės apskrityje, tam reikalinga atitinkamas kvalifikacijas ir įgūdžius turinti darbo jėga. Pasinaudojant turima patirtimi bendradarbiaujant regiono verslo atstovams, Marijampolės kolegijai, Marijampolės profesinio rengimo centrui ir kitoms mokymo įstaigoms,

reikalinga sukurti nuoseklų verslo, mokslo ir mokymo sinergija pagrįstą specialistų rengimo, mokslo žinių integravimo, vaikų ir jaunimo motyvacijos rinktis technologinius mokslus bei verslo modernizavimo modelį, atitinkantį regiono plėtros specializacijos kryptis.

Marijampolės profesinio rengimo centras

- Profesinis rengimas be verslo yra neįmanomas.
- Verslas ir profesinis rengimas turi bendradarbiauti, kuriant bendrus poreikius ir požiūrį.

Dualinis mokymas (pameistrystė):

1. Teorija – 1/3 mokymo programai skirto laiko;
2. Praktika – 2/3 mokymo programai skirto laiko;
3. Bendrai parengtas mokymo planas (modulinė programa);
4. Programų trumpinimas;
5. Mokinių skaičius grupėse mažinimas (apie 15 mokinių); apgyvendinimas toliau gyvenantiems;
6. Mokymas su darbdavių siuntimu; (verslo įmonių asociacijos, kooperatyvai, klasteriai), dalinimasis darbuotojų poreikiu ir įdarbinimu; mokymų tęstinumas;
7. Regiono internetinis portalas apie parengtus darbuotojus su kvalifikacijos dokumentų įrašais ir laisvas darbo vietas;
8. Darbdaviai – įrengtos mokymo laboratorijos su meistrų priešakyje;
9. Profesijos mokytojų rengimas (kolegijų lygmeniu);
10. Profesijos mokytojų darbo apmokėjimo didinimas ir profesijos prestižo kėlimas;
11. Profesijos mokytojams būtina praktika ir stažuotės verslo įmonėse;
12. Reklama ir profesinis orientavimas kartu su darbdaviais nuo darželių, bendrojo ugdymo mokyklų iki aukštųjų; (nuo pirmų metų)
13. Reklama spaudoje, internetinėje terpėje (*facebook, twitter*), televizijoje, radijuje; (iš karto)
14. Praktiniai baigiamieji mokinių darbai pardavimuose arba įmonių darbuose (pvz. suvirintojų, šaltkalvių darbai ir pan.);
15. Sukurtų sektorialių praktinio mokymo centrų panaudojimo plėtimas (kitos profesinės mokyklos, verslo įmonių dirbančiųjų perkvalifikavimas, bendrojo ugdymo mokyklų technologijų pamokos ir pan.)
16. Neišspręsta sektorialių praktinio mokymo centrų panaudojimo teisinė bazė: apmokėjimas, atsakomybė už mokymo priemones (apsauga, remontas, eksploatacinės medžiagos, apgyvendinimas, pavežėjimas ir pan.)

DĖMESYS SMULKIAJAM IR VIDUTINIAM VERSLUI

Priemonės:

- Sudaryti galimybes SVV pasinaudoti ES parama.
- Sudaryti galimybes pameistrystės mokymams SVV subjektams medienos, metalo ir maisto apdirbimo srityse.
- SVV subjektams pirmus veiklos metus panaikinti pelno mokestį. Neapmokestinamą minimumą padidinti iki 380 eurų.
- Plėsti konsultantų tinklą. Teikti paramą lengvatinėms konsultacijoms, investicijų skatinimui, investuotojų paieškai.

TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ SKATINIMAS IR INVESTICIJOMS PALANKIOS APLINKOS KŪRIMAS

Priemonės:

- Parengti žemės sklypus su infrastruktūra ir/ar pastatus investuotojams Kazlų Rūdos savivaldybėje įsikurti. Kazlų Rūdos savivaldybės administracija detaliaisiais planais jau yra suformavusi keletą komercinės paskirties sklypų Kazlų Rūdos mieste. Šiuose sklypuose reikalingas vandentiekis, nuotėkos, elektra. Taip pat reikalinga atlikti dalį infrastruktūros darbų. Savivaldybė planuotų šios zonos suformavimą ir pritaikymą verslui. Ši teritorija yra miesto centre, šalia pagrindinės gatvės, susisiekiančios su pramonine zona, kurioje įsikūrę medienos perdirbimo įmonės.
- Šakiuose 2018 –2024 metais įrengti pramoninę zoną, kurios infrastruktūros įrūšimui reikėtų specializacijos programos ar fondo lėšų.
- Suteikti pagalbą savivaldybėms pritraukiant investuotojus. Padėti parengti investicinius gidus, juos platinti užsienio investuotojams, akcentuojant darbo pasiūlą, mokesťines lengvatas.
- ES fondų ar VIP priemonių lėšomis finansuoti veiklas, skirtas teritorijų planavimui, infrastruktūros pritaikymui ir investicijų pritraukimui į laisvus valstybinius žemės sklypus.
- Mokesčių lengvatų taikymo verslui mechanizmas.
- Duomenų apie laisvus valstybinius žemės sklypus ir laisvas patalpas siūlomas investuotojams informatyvus pateikimas.

Kitos priemonės:

- Sudaryti galimybes savivaldybėms atlikti pirkimus iš NVO ar savivaldybės įmonių. NVO Socialinio verslo skatinimas.
- Aktyvinti dalyvavimą savivaldos valdyme. Apskritųjų stalų tarp valdžios ir verslo skatinimas. Reglamentuoti Elektronines apklausas, Viešus svarstymus įtraukiant gyventojus.
- Siekiant spręsti jaunų, darbingų iki 40 m. amžiaus žmonių trūkumus, įvesti atidirbimo prievolę ar kitą paskatų sistemą specialistų pritraukimui į rajonus. Suteikti lengvatas įsigyjant Būstą jaunoms šeimoms.
- VIP parama kurią būtų galima panaudoti pertvarkant infrastruktūrą šeimai. Vaikų dienos centrų kiekvienoje seniūnijoje įrengimui. Krizių centro įkūrimas. Socialinės globos, priežiūros centrų įkūrimas (parama infrastruktūrai)
- Turizmo plėtros kalvotoje Sūduvoje skatinimas. Bendri maršrutai su Kalvarijos, Marijampolės sav. Teritorijose kur mažiau derlingos žemės.